

ש. ליברמן שהביא בהוצאת התוספתא שלו את הגירסא המשובשת ואיך גורס גירסא שהיא נגד הבבלי והירושלמי יחד. לפיכך נראה בעיני את הפירוש הנכון בירושלמי כמו שמפרש הרידב"ז, דהיינו שקושית הי"ר ושלמי: בתר כל הלין? — היא שלא ברור מן הרישא: שלשים יום כאנשי העיר לקופה' — אם מדובר על בעה"ב שנותן לקופה רק אם כבר שהה ל' יום אבל העני המקבל מקבל אפי' לא שהה ל' יום, או מדובר גם על העני שאיננו מקבל עד שיששה שם ל' יום, שהלא גם העני צריך להיות מאנשי העיר כדי לקבל מן הקופה כפי שהבאנו לעיל מן התוספתא. ועל קושיה זו באה התשובה: בתר הלין אתמר לפסים ולזימיות', ושם ע"כ מדובר רק על הנותן ולא על המקבל, כלומר על אלה שחייבים לתת מס בשביל הגנת העיר. ובוה מובן המלה זימיות שהוא קנס או מס בלשון יוונית.

והסיפא מראה על הרישא שמדובר רק על הנותן ולא על המקבל. אחר זה בא רבי יוסי בר בון ואומר שמה שנוגע לחיטי הפסח שה' מחלקים פעם בשנה לפני הפסח בין לישא בין ליחן, כלומר שגם הנותן וגם המקבל צריכים להיות מאנשי העיר. אבל בברייתא עצמה לא מדובר כלל על חיטי הפסח, וגם רבי יוסי לא נותן שום זמן של שהיה בעיר בנוגע לחיטי הפסח, הוא בא רק להגיד שבזמן גביית וחלוקת חיטי הפסח צריך גם הנותן וגם המקבל להיות מאנשי העיר ולא גובים מבעה"ב העובר ולא מחלקים לעני העובר. לפי גירסא זו ופירוש זה יוצא שחיטי הפסח אין להם קשר עם פסים וזימיות י"ב חודש וממילא נופל היסוד וצ"ע פסק הרמ"א ואין לנו אלא הדין שמה שנוגע לגביית וחלוקת המעות חיטין צריך גם הנותן וגם המקבל להיות מתושבי העיר אפי' התיישבו מקרוב.

א ש י ש ו " ת *

— חדושים בש"ס — בזבחים במילי דפסחים — גיב מבריק בדרש"י בקיום הגירסא שלפנינו אגב סלוק כל הקושיות שעליה —

מתני' ריש פרק ב' דזבחים (דף י"ד ע"ב): כל הזבחים שקבלו דמן זר, אונן, טבול יום ומחוסר בגדים, שלא רחץ ידים ורגלים, ערל, טמא, יושב, עומד ע"ג כלים, ע"ג בהמה, ע"ג רגלי חברו פסול... ובגמ' דף כ"ב ע"ב, טמא פסול: אמרו זקני דרום לא שנו אלא טמא שרץ, אבל טמא מת מתוך שמרצה בצבור מרצה נמי ביחיד.

וברש"י: טמא פסול, אמתני' קאי דתנן במתני' טמא מחלל עבודה, ועל כרחך בקר' בן יחיד קאמר, דאילו קרבן צבור קרב י" מספרי בכתי.

בטומאה: מתוך שמרצה בצבור, לכתחלה: מרצה ביחיד, דיעבד על-ידי שהציץ מרצה עליו, והאי דבטומאת מת פשיטא לן דכ" תיב: „במועדו — ואפילו בטומאה" — משמע בין שכהן (נמי) טמא ובין שהצבור טמאין. ומדגלי בדוכתא אחריתא גבי טומאת בעלים דכי אישתראי טומאה בצבור במת אישתראי דכתיב: „איש כי יהיה טמא לנפש" — ילפינן מינה איש נדחה ואין צבור נדחין, אף גבי כהן המרצה נמי במת אישתראי. ובהגהות מספר חק נתן: „רש"י ד"ה טמא פסול אמתני' קאי וכו', לא ידענא מאי

בא לאשמעינן, ועוד דחוי ליה למימר "מתניתין היא מאי: "אמתניתין קאי"? ועוד הא דכתב: "וע"כ בקרבן יחיד קאמר וכו'" — מה הצריכו לומר כן? ועוד מאי קאמר: "דאילו בקרבן צבור קרב בטומאה — דילמא בקרבן צבור אבל איירי בטומאת שרץ? ונ"ל דט"ס נפל בקביעות וצ"ל: "ל"ש אמתני' קאי", ור"ל דזקני דרום באו לפרושי מתניתין דסתמא קתני טמא פסול דמשמע בין טמא מת, בין טמא שרץ, וכיון דסתמא קתני ע"כ בקרבן יחיד קאמר, דאלו בקרבן צבור קרב בטומאת מת, ובאו זקני דרום וחלקו אף ביחיד בין טומאת מת לטומאת שרץ אע"ג דמתניתין סתמא קתני, ודו"ק'.

ומלבד שבושה של הגירסא שלפנינו, ומלבד זה דהתהגה לא סלקא נמי בלישנא דההובאה דבד"ה טמא פסול, לא זכיתי לעמוד על עצם מובנה של ההגהה, שלפיה זקני דרום כאלו אתו לפרושי למתניתין בסתירה דלהדיא למשמעותה, ואי לא חיישי להתא דסתמא קתני ומפרשו לה בטומאת שרץ דוקא, הא אודא ליה ממילא ההכרח דבקרבן יחיד איירי מתא דאלו קרבן צבור קרב בטומאה — דאינו אלא בטומאת מת, וא"כ תו מה מקום כאן להאי, לא שנו' דכלו ביחיד, וכלפי ליא?!

ובעוניי דאין כאן מקום כלל וצורך באינו הגהה שהיא, ובאשר לתמיהותיו של החק נתן' ולכל לראש אלישנא: "אמתניתין קאי", דמאי בעי רש"י לאשמעינן ביה — ומאי "אמתניתין קאי" — דנקט ולא בליש-נא דסלקא טפי: "מתניתין היא" — הנה הירואה יראה כי שתי תיבות אלו לא נפ-לאות הן ולא רחוקות מאתנו, כ"א אדרבה הן המעמידות אותנו בזה בקרן אורה למראה השוני המתבלט כאן בתיבת: "פסול' שנש-

תלבה בהובאה זו לתיבת: "טמא' (אע"ג דב-משנה אינה בצדה של זו), שלא כביתר ההו-באות (ההובאה: "ערל' דבראש עמוד זה וההובאה: "יושב' דבדף כ"ג ע"ב) דבאות לבדנה ללא שילוב זה דפסול', והיינו דאטמא פסול' — מסיק רש"י: "אמתניתין קאי", כלומר הובאה זו, משולבת כמו שהיא, לפרו-שא דמתניתין לגבי "טמא' קאי", והיינו דקא מסיים בה רש"י ז"ל בלשונו הזהב: "דתנן במתניתין דטמא מחלל עבודה, ועל כרחך — כלומר שלא כהרי האחרים כגון ערל ויושב דמחללים בכל גוונא, ואף בצבור, ופסול זה לגבי טמא ע"כ — בקרבן יחיד קאמר' — כלומר ובמכות דביחיד לכתחילה עכ"פ אינו נעשה בטמא אף במת — דאילו קרבן צבור קרב בטומאה' — כלומר הא איכא דקרב בטומאה ומצוותו בכך ואיך סתם תנא ד"טמא פסול' כאלו ליכא טומאה כלל דלא תהא אסורה עכ"פ לכתחילה, אלא ודאי דהאי "טמא פסול' בקרבן יחיד קאמר, וכדי שלא נטעה לומר דהאי "טמא פסול' אף במובן דדיעבד בטמא מת נמי קאי אתו זקני דרום עלה דההובאה זו ומסקי דלאו הכי הוא ולא שנו האי "טמא פסול' במובן דדיעבד נמי אלא טמא שרץ ולא טמא מת דמובנו רק לכתחילה ולא לגבי דיעבד דאמרינן ביה: "מתוך שמרצה בצבור, מרצה נמי ביחיד'.

הנה כי כן כדרכו בקודש שכל רש"י ז"ל את ידיו אף כאן בהא דפתח: "אמתניתין קאי" ובכל הך דמסיים בה למציאת הקשר והטעמתו כי היכא דליסק הש"ס עלה שפיר הא, לא שנו' דזקני דרום.

ובזה התמיהות כולן מסולקות מאליהן אחת אחת והגירסא שלפנינו מתקיימת בעי-נה, והדברים כמין חומר בעזה"י. שמואל אהרן במוהרבי"צ שזורי